

34 שאמרו רבנן בדיני ביטול. יש מקומות בהם אָמַר (אמרו) רַבִּנְן
 35 שבדקים פְּטַעְמָא – בטעם הדבר. וְיֵשׁ מקומות שאָמַר רַבִּנְן שבטל
 36 האיסור פְּרוּבָא – ברוב היתר. וְיֵשׁ מקומות שאָמַר רַבִּנְן שתלוי
 37 הביטול פְּתוּתָא – במראה הדבר.
 38 מפרסת הגמרא: אם נתערב מִן פְּשָׁאֵינוּ מִינוּ שניתן להבחין
 39 בטעמיהם השונים, בודקים פְּטַעְמָא, כגון שנתערבו תרומה וחולין,
 40 יבדוק כהן אם מורגש טעם התרומה, ואם אין טעם, מותר הכל גם
 41 לזרים.
 42 ואם נתערב מִן פְּמִינוּ, שלא ניתן להבחין בטעם של כל אחד מהם
 43 כיון שטעמם שוה, מתבטל המיעוט פְּרוּבָא.
 44 הֵיכָא דְאִיכָא חוּתָא – במקום שיש חשיבות למראה הדבר, ומכיון
 45 שאין הניס לגבי אכילה אלא לגבי מציאותו של הדבר, כגון מקוה,
 46 תלוי ביטולו פְּמַרְאָה, שאם בטל מראהו של הדבר המתערב, בטלה
 47 מציאותו.
 48 לעיל (ע"ה) למדה הגמרא מדברי ריש לקיש שאיסורים מבטלים זה את
 49 זה, הגמרא מביאה את שיטת החולקים: וּפְלִיגָא – שיטת ריש לקיש
 50 נחלקה על שיטתו דְרַבִּי אֱלֵעָזָר, דְאָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר, כְּשֵׁם שְׁאִין
 51 מְצוֹת מְכַבְּלוֹת זו אֶת זו – כמו שכאשר מעורבים שני דברים שיש
 52 מצוה באכילתם אין הם מבטלים זה את זה ברוב אף שכל אחד יש בו
 53 מצוה אחרת, כִּף אֵין אִיסוּרִין מְכַבְּלִין זו אֶת זו, ולדעתו, איסורי
 54 פיגול וותר שבללן זה בזה ואכלן, חייב מלקות, משום שאינם בטלים
 55 זה בזה, נמצא ששיעורם קיים ולוקה על מה שהתרו בו עליו, ולא
 56 כשיטת ריש לקיש שסבר שהוא פטור משום שבטלים זה בזה ואין
 57 ידוע איזה מהאיסורים בטל בחבירו ואין בו שיעור, ונמצא שהתרו בו
 58 התראת ספק.
 59 מבררת הגמרא: מֵאַן שְׁמַעַת לִיה דְאָמַר – מי הוא שמענו שסבר
 60 אֵין מְצוֹת מְכַבְּלוֹת זו אֶת זו, שבו תלה רבי אלעזר ואמר 'כשם
 61 שאין מצוות מבטלות זו את זו'. משיבה הגמרא: דעת הַלֵּל הִיא, דְתֵנִי
 62 בברייתא, אָמַרו עֲלֵיו עַל הַלֵּל הִנֵּן, כשהיה אוכל פסח מצה
 63 ומרוו בזמן המקדש, שְׁהִיה פּוֹרְךָ בְּבַת אַחַת, וְאִכְלָהּ, מִשּׁוּם
 64 שְׁנֵיאָמַר (במדבר ט יא) עַל מְצוֹת וּמְרוּרִים יֵאָכְלוּהוּ ומשמע שצריך
 65 לאוכלם יחד ואין אומרים שטעם המרור מבטל את טעם המצה,
 66 משום שאין מצוות מבטלות זו את זו.

1 ויש לתרץ את הסתירה בדעת רבי יהודה, שְׁהָא – המשנה ששינוי בה
 2 שמי חטאת בטלים ברוב, דְיִדְיָה – דברי עצמו הם, שסבר שאין
 3 אומרים 'רואים', וְהָא – הברייתא ששינוי בה שרואים את היין הלבן
 4 כאילו הוא יין אדום, דְרַבִּי הַ – דברי רבן גמליאל רבו הם, שהחמיר
 5 בדיני ביטול לגבי מין במינו וסבר שאינו בטל, ולכך החמיר גם במין
 6 בשאינו מינו שמראיהם שוה לומר בהם דין 'רואים', שמחמת דין זה
 7 אין די בהם בביטול ברוב אלא צריך לשער שיבטל המראה.
 8 ושיטת רבן גמליאל שהחמיר בתערובת מין במינו מבוארת בברייתא,
 9 דְתֵנִי בברייתא, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מִשּׁוּם רַבִּן גְּמַלְיָא, אֵין דֵּם
 10 מְכַבְּלֵ דֵם, בין בתערובת דם שעומד לזריקה על המזבח, כגון אם
 11 נתערב דם קרבן בדם בהמת חולין, אין הוא בטל וכשר לזריקה, ובין
 12 בכיסוי הדם, כגון אם נתערב דם שחיתת חיה ועוף טהורים בדם
 13 בהמה, אין הוא בטל וחייב בכיסוי. וכן אֵין רוֹק של אדם טהור מְכַבְּלֵ
 14 רוֹק טמא של זב, וְאֵין מִי רְגֵלִים של אדם טהור מְכַבְּלִין מִי רְגֵלִים
 15 טמאים של זב.
 16 הגמרא מביאה תירוץ אחר על הסתירה: רַבָּא אָמַר, באמת המשנה
 17 והברייתא הן בשיטה אחת, ורבי יהודה סבר כרבו שהחמיר במין
 18 במינו שאינו בטל, ובמין שאינו מינו שאומרים בו 'רואים' כששונים
 19 במראה, ומה ששינוי במי חטאת שבטלים ברוב אף שהם מין במינו,
 20 פְּרָלִי שְׁתוּכוּ טְהוֹר וְנָבו טַמָּא עֲסָקִינוּ – שם מדובר בדלי שטמא
 21 מצידו החיצוני בטמאת שיהיה שטומאתו מדרבנן, דְמִדְיָא כְּנִי לְהוּ
 22 בְּכָל דְהוּ – שמעיקר הדין הדין די להטבילו כשמעט מים עוברים על
 23 שפתו, ותעלה לו טבילה שלימה, שהרי אינו טמא מתוכו, וְרַבִּנְן הוּא
 24 דְרָזוּ פְּהוּ להטבילו גם מתוכו ולפסול את מי החטאת שבו, משום
 25 שחששו דְיִלְמָא חִיִּים עֲלֵיהוּ – שמא יחוס על מי החטאת שלא יפסלו
 26 על ידי מי המקוה ויזהר מלהכניס את מי המקוה לתוך הכלי ולא
 27 (ממביל) [מְטַבֵּיל] לִיה לשפת הכלי, ונמצא שלא עלתה לו טבילה.
 28 ומחמת חשש זה גזרו חכמים שלא תועיל הטבילה עד שיבטל את מי
 29 החטאת ברוב מי מקוה, וְכִיֵּן דְאִיכָא רִיבּוּיָא – וכיון שיש בתוכם רוב
 30 מי מקוה, לֹא צָרִיךְ – לא הצריכו חכמים עוד שנאמר בהם 'רואים'
 31 כאילו הם יין אדום' ולא יועיל ביטול ברוב, מאחר ומה שהצריכו
 32 טבילה מתוכו הוא רק משום חומרא.
 33 הגמרא מבארת את כללי הביטולים: אָמַר רַבָּא, מצינו דינים חלוקים

המשך ביאור למס' זבחים ליום רביעי עמ' א

23 שִׁיקְרָבוּ כולם, ורואה אני את בשר חטאת כאילו הוא עצים. וכן לא
 24 נחלקו באופן שנתערבו איברי חטאת הכשרים להקרבה פְּאִיבֵרִים של
 25 רוֹבַע וְנִרְבַּע הפסולים להקרבה, שְׁלֹא יִקְרְבוּ. עַל מֵה נִחְלָקוּ, עַל
 26 אִיבְרֵי עוֹלָה תְּמִימָה הראויה להקרבה שְׁנַתְעָרְבוּ פְּאִיבְרֵי עוֹלָה
 27 בְּעֵלַת מוֹם הפסולה להקרבה, שְׁרָבִי אֱלֵעָזָר אָמַר יִקְרְבוּ כולם
 28 וְרוּאָה אֲנִי – ומחשיב אני את האיברים של בעלת המום שעלו
 29 לְמַעְלָה – על גבי המזבח פְּאִילוּ הֵן עֲצִים. וְהַכְּמִים אֲזַמְרִים לֹא
 30 יִקְרְבוּ, אלא תעובר צורתן ויצאו כולם לבית השריפה. הרי שלדעת
 31 רבי יהודה כשנתערבו איברי חטאת בעולה גם חכמים מודים שיקרבו
 32 כולם, ואילו לדעת תנא דמתניתין אף בזאת סוברים חכמים שיצאו
 33 כולם לבית השריפה. וכן כשנתערבו איברי תמימה באיברי בעלת
 34 מום, לדעת רבי יהודה בשיטת רבי אליעזר יקרבו כולם, ואילו לדעת
 35 התנא להלן רק באופן שכבר הקריבו אבר אחד יקרבו כולם.
 36 עתה מבארת הגמרא את שיטת התנא של הברייתא. שואלת הגמרא:
 37 וְרַבִּי אֱלֵעָזָר, מֵאַן שְׁנָא – במה שונים רוֹבַע וְנִרְבַּע מאיברי עולה
 38 שנתערבו באיברי חטאת שאף לדעתו לא יקרבו אפילו לשם עצים,
 39 משום לֹא חָזוּ – שאינם ראוים להקרבה, ובבהמות שאינן ראיות
 40 להקרבה אף הוא מודה שאין להעלותן על גבי המזבח אפילו לשם
 41 עצים, אם כן בהמה בְּעֵלַת מוֹם נְמִי לֹא חָזוּ – אינה ראויה להקרבה,
 42 ומדוע סבר רבי אליעזר שכשנתערבו איברי עולה תמימה באיברי
 43 עולה בעלת מום יקרבו כולם.

1 אומרת הגמרא: וְרַבִּי אֱלֵעָזָר סבר, שלכן אמרה התורה 'אותם' לגבי
 2 שאור ודבש כדי ללמודך, שדווקא אֲוֹתָם הוּא דְרַבָּא לָךְ – ריבה
 3 הכתוב במה שאמר 'ואל המזבח לא יעלו', שהַבָּשׁ חֶשׁוֹב כְּמִזְבֵּחַ,
 4 שכשם שאסור להעלותם על גבי המזבח כך אסור להעלותם על
 5 הכבש, אֲכָל מִיָּד אַחֲרָיו לֹא – אבל כל שזמנו לאישים הם
 6 השייכים אף על פי שנאסרו בהעלאה על גבי המזבח, לא נאסרו
 7 בהעלאה על גבי הכבש.
 8 אומרת הגמרא: וְרַבִּנְן תְּרַתִּי שְׁמַע מִינָה – ורבנן סברו שכל מה
 9 שהתרבה והתמעט בפסוק מתייחס רק לשאור ודבש ולא לשאר
 10 דברים, ולכן את שני המיעוטים הנזכרים אנו שומעים מן הפסוק, גם
 11 את הדין שכבש כמזבח נתרבה רק לענין שאור ודבש ולא לענין
 12 שיריים, וגם את הדין שמותר להעלות לשם עצים רק שאור ודבש
 13 ולא שיריים.
 14 הגמרא מביאה ברייתא שחולקת על התנא של המשנה. אומרת
 15 הגמרא: התנא של פְּתִינִין שאמר, שרבי אליעזר וחכמים נחלקו גם
 16 באיברי חטאת שנתערבו באיברי עולה, שלרבי אליעזר יקרבו כולם
 17 ולחכמים יצאו לבית השריפה, וכן התנא של המשנה דלהלן (ע"ה)
 18 שאמר, שאם נתערבו איברים של בהמה תמימה באיברים של בהמה
 19 בעלת מום, לדעת רבי אליעזר, אם כבר הקריב הכהן ראש של אחד
 20 מהם יקרבו כל הראשים, ואם לא לא יקריבם, דְלֹא כִי הָאֵי תֵנָא –
 21 חולקים על התנא של הברייתא. דְתֵנִי, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא נִחְלָקוּ
 22 רַבִּי אֱלֵעָזָר וְהַכְּמִים עַל אִיבְרֵי חֲטָאת שְׁנַתְעָרְבוּ פְּאִיבְרֵי עוֹלָה

54 קמא **כָּבֵד**, שְׂכִיחָה – מצוי הוא שיהיה דם התמצית יותר מדם הנפש
 55 עד כדי שדם התמצית יבטלו, ויש לחשוש שבאופן זה יבואו להכשיר
 56 לזורקו שלא כדין, ולכן גזרו בו חכמים לפסולו אף כשדם הנפש לא
 57 בטל, וזמר – רבי אליעזר **כָּבֵד**, לא שְׂכִיחָה – אין זה מצוי, ולדבר שאינו
 58 מצוי אין צריך לחשוש ולכן לא גזרו בו חכמים. אמנם בנתערב בדם
 59 פסולים שהוא מצוי שירבה על דם הקרבן, גזרו.
 60 הגמרא מקשה על שיטת רב זביד: **בְּשִׁלְמָא** – מובן הדבר לְדַעַת רַב
 61 **פְּפָא**, הֵינּוּ דְקִתְנֵי – שזהו מה ששנה התנא במשנה בכפילות לשון,
 62 לְתַעֲרַב בְּדָם הַפְּסוּלִין יִשְׁפֹּךְ לְאַמָּה (או) בְּדָם הַתְּמִצִּית יִשְׁפֹּךְ
 63 לְאַמָּה, ולא כלל את שניהם יחד, כי לדעת רב פפא רבי אליעזר
 64 מודה בדין הראשון וחלק רק על הדין השני, ולכן שנוא התנא לבדו
 65 כדי שלא נטעה לסבור שמה ששינוי 'ורבי אליעזר מכשיר' הוא גם
 66 על הדין הראשון. **אֵלָּא לְרַב זְבִיד** שנחלקו אם גזורים גזירות במקדש,
 67 ומחלוקת זו שייכת גם כשנתערב דם הקרבן בדם פסולים, קשה,
 68 לְיַעֲרְבִינְהוּ וְלִיתְּנִינְהוּ – היה לתנא לחבר את שני הדינים יחד והיה
 69 לו לשנות, נ'תערב בדם הפסולים או בדם התמצית ישפך לאממה, ורבי
 70 אליעזר מכשיר. מסיקה הגמרא: **קְשִׁיָא**.

משנה

71 משנתינו ממשכיה לבאר את דין דמים שנתערבו: דם קרבנות
 72 תמימים שנתערב בדם קרבנות בעלי מומין, אף אם דם תמימים הוא
 73 הרוב, לא יזרק דם התערובת, אלא יִשְׁפֹּךְ לְאַמָּה, משום שחוששים
 74 שמו יבוא לזורקו אף כשירבה דם בעלי מומים.
 75 אופן נוסף של תערובת דם תמימים ובעלי מומים: בום של דם בעלי
 76 מומים, שנתערב בכוסות של דם תמימים, כלומר, שלא נתערבו שני
 77 הדמים בכוס אחד, אלא נתערבו הכוסות ואינו יודע באיזו מהם יש
 78 דם בעלי מומים, רבי אליעזר אומר, אם קרב בום אחד – אם כהן
 79 שלא ידע שנתערבו, זרק כוס אחת מהם, וקרבנו כל הכוסות, כי
 80 אומרים שהכוס שנזרקה כבר היא הכוס של דם בעלי מומים, ושאר
 81 הכוסות הם דם תמימים. וסחטבר **אומרים**, אפילו קרבנו הכוסות
 82 בולין, הוין מאחד מהן, שמתערב הכוס של בעלי מומים כבר נזרק,
 83 והכוס שלפנינו היא של תמימים, מכל מקום יִשְׁפֹּךְ לְאַמָּה, משום
 84 שחוששים שהכוס הנשארת היא של דם בעלי מומים.
 85 משנתינו מבארת את דין תערובת דמים הניתנים למעלה מחוט
 86 הסיקרא, בדמים הניתנים למטה מחוט הסיקרא: דמים הניתנים למטה
 87 מחוט הסיקרא, כגון עולת בהמה, שנתערבו בדם הניתנים למעלה
 88 מחוט הסיקרא, דהיינו חטאת בהמה, רבי אליעזר אומר, תחילה ויתן
 89 מהדם באצבע למעלה לשם מתנות חטאת, ורואה אני את
 90 התחתונים מלמעלה – אני מתייחס לדמי התחתונים שמצותם להינתן
 91 למטה, ועתה בהזאה זו ניתנו למעלה, באפילו הם מים, ולא עשה
 92 איסור כששינה בו כיון שלא התכוין, ואחר כך יחזור ויתן את שאר
 93 הדם למטה, ותעלה לו נתינה זו, דן עבור הדמים שניתנים להינתן
 94 למטה, ודן עבור שפיכת שיירי דם החטאת ליסוד. ו**הכמים אומרים**,
 95 יִשְׁפֹּךְ לְאַמָּה, כי סוברים שאין אומרים 'רואין את דם התחתון כאילו
 96 הוא מים', וכיון שאסור לשנות את מקום נתינת הדם, אינו יכול לתת
 97 את התערובת למעלה.
 98 המשנה מביאה אופן שבו אף לחכמים הדם כשר בדיעבד: **ואם לא
 99 נמלך** – אם הכהן לא בא להתייעץ בחכמים כיצד לנהוג בדם
 100 התערובת, ונתן אותו למעלה, אף חכמים מודים שהעליון בשר,
 101 משום שהאיסור של שינוי מקום דם התחתונים, אינו פוסל את הדם
 102 מלהזרק, ובעת יחזור ויתן למטה עבור דם התחתון, ועבור שפיכת
 103 שיירי דם החטאת.

1 שנינו במשנה (לעיל עח) שכאשר נתערב דם קרבן בדם חולין, סבר רבי
 2 יהודה שאין הדם מתבטל כלל, כיון שמין במינו אינו בטל. הגמרא
 3 מביאה ברייתות שנכתב בהן כדעתו, ומקשה סתירה ביניהן: **תנו רבנן**
 4 בברייתא (תוספתא טהרות פ"ה ה"ג), תרין – כלי חרס שהיה עשוי למי
 5 רגלים של זב וזכה, ונשבר, ומי רגליהם שדם אב הטומאה בלועים
 6 בשבריו, ורוחצו כדי להוציא ממנו, פעם ראשון ושני שרוחצו עדיין
 7 הוא טמא, כי עדיין לא נפלטו, ובפעם שלישי, טהור. מבארת
 8 הברייתא: **במה דברים אמורים** שבשלישית טהור, שנתן לתוכו
 9 מים, אבל לא נתן לתוכו מים אלא מי רגלים של אדם טהור כדי
 10 להוציא את מי רגלי הוב, אפילו בפעם עשירי עדיין החרסן טמא,
 11 כיון שהוא מין במינו ואינו בטל. אולם רבי אליעזר בן יעקב אומר,
 12 שלישי כלומר כשנתן בחרסן שלש פעמים, אף על פי שלא נתן
 13 לתוכו מים אלא מי רגלים של אדם טהור, החרסן טהור, שמין במינו
 14 בטל וביטלו מי רגלים של הטהור את מי רגלי הוב הבלועים בכלי.
 15 מאן שמעת ליה דאמר – מי הוא ששמענו שסבר שמין במינו לא
 16 בטייל, הלא רבי יהודה הוא, שאמר כן במשנתינו (לעיל עח), אם כן
 17 מוכח שתנא קמא בברייתא זהו רבי יהודה, וסבר שנתנית מים שלש
 18 פעמים על המי רגלים מפליטים אותם. ורמינהו – וקשה ממה ששינוי
 19 בברייתא (תוספתא טהרות פ"ד ה"ז), פשתן שפנואתו נדה, לצורך הטויה
 20 לחלחה את הפשתן ברוק פיה שהוא טמא, אם כבר יבש הפשתן,
 21 המסיטו (המזוין) טהור, כי הרוק מטמא רק כשהוא לח, ואם היה
 22 הפשתן עדיין לח מהרוק, המסיטו טמא משום משקה פיה. רבי
 23 יהודה אומר, אף לאחר שיבש הפשתן, הרוקבו (המלחלחו) במים,
 24 שעל ידי זה חזר הרוק להיות לח, טמא המסיטו משום משקה פיה.
 25 ומשמע מדברי רבי יהודה, ואפילו טמא – אפילו אם ירטיבו הרבה
 26 פעמים, טמא. אם כן זה סותר את דבריו לעיל שמי רגלי הוב
 27 הבלועים בחרסן, יוצאים ממנו בשלש פעמים שישטף במים. מתרצת
 28 הגמרא: **אמר רב פפא**, שאני (שונה) רוק משאר דברים, שאינו
 29 יוצא מהפשתן אפילו ברחיצות רבות, כיון דקריר – הוא מחלחל
 30 בתוך הפשתן ונאחז בו בחוקה, אבל מי רגלים נפלטים מהחרסן
 31 בשלש רחיצות.
 32 שנינו במשנה: נתערב בדם קרבן שנתערב בדם פסולים או
 33 שנחלקו תנא קמא ורבי אליעזר בדם קרבן שנתערב בדם פסולים או
 34 בדם התמצית, תנא קמא סבר שפסול מלזורקו ואפילו אם הדם
 35 הכשר הוא הרוב, ואילו רבי אליעזר מכשיר. הגמרא מבארת במה
 36 נחלקו תנא קמא ורבי אליעזר.
 37 מבררת הגמרא: **במאי קמיפלגי** – במה נחלקו. משיבה הגמרא: **אמר**
 38 **רב זביד**, בגזרין גזירה במקדש קא מיפלגי – נחלקו אם יש לחכמים
 39 לגזור גזירה במקדש ואף שעל ידה יהיה הפסד לקדשים, כדי שלא
 40 יבואו לטעות ולעשות שלא כדין באופנים אחרים, או שאין לגזור כי
 41 יש לחשוש להפסד קדשים. דמר – תנא קמא **כבר גזרין**, ולכן גזר
 42 ואסר לזרוק באופן שנתערב דם קרבן בדם פסולים או דם תמצית אף
 43 כשלא נתבטל בהם, כדי שלא יבואו להכשיר בטעות אף כשנתבטל,
 44 שאז הוא פסול מן התורה. וזמר – רבי אליעזר **כבר לא גזרין**, כי יש
 45 לחשוש להפסד קדשים שיפסלו מחמת הגזירה, ולכן לא גזר על דם
 46 שנתערב בדם פסולים ודם התמצית, וכל זמן שלא התבטל בהם,
 47 עדיין כשר להזרוק.
 48 שיטה נוספת בביאור המחלוקת: **רב פפא אומר**, דיכולי עלמא –
 49 לדברי הכל גזרין גזירה במקדש ואין חוששים להפסד קדשים, ואכן
 50 לא נחלקו בדם שנתערב בדם פסולים ולדברי הכל גזורים בו שיפסלו,
 51 והכא – כאן לגבי דם שנתערב בדם תמצית שבזה כן נחלקו, בדם
 52 התמצית מצוי לרבות על דם הנפש קא מיפלגי – חלוקים הם האם
 53 שכיח הדבר שיהיה דם התמצית הרוב ודם הנפש המיעוט. מר – תנא